

Јелена Јосијевић

ЕКСПРЕСИВНИ ИМПЛИЦИТНИ СУПЕРЛАТИВИ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Циљ рада је дефинисање структуралних модела експресивних имплицитних суперлатива у српском и енглеском језику и њихова упоредна анализа. Контрастивно проучавање које је у раду спроведено може се одредити као независна, теоријска, структурална и дескриптивна контрастивна анализа. Њој су претходиле независне корпусне анализе два језика спроведене помоћу *Корпуса савременог српског језика 2013* (КССЈ) и *Corpus of Contemporary American English* (СОСА). Резултати указују да два језика располажу еквивалентним категоријама за изражавање егзистенције и негације па се у два језика јављају еквивалентни модели у оквиру ове семантичко-прагматичке категорије: (1) са одричним заменицама/детерминаторима, (2) са одричним месним и временским заменичким прилозима и (3) са одричним егзистенцијалним безличним реченицама.

Кључне речи: експресивна имплицитна суперлативност, негација, семантичка (логичка) импликација, српски језик, енглески језик.

This paper aims at defining and contrasting the structural models of expressive implicit superlatives in Serbian and English. The contrastive analysis conducted here can be determined as an independent, theoretical, structural, and descriptive contrastive study. The corpus analyses were carried out on the *Korpus savremenog srpskog jezika 2013* (KSSJ) and *Corpus of Contemporary American English* (COCA). The results demonstrate that the two languages have the equivalent categories for expressing existence and negation so they also have the equivalent models within this semantic/pragmatic category: (1) with negative pronouns/determiners, (2) with negative spatial and temporal pronominal adverbials, and (3) with negative existential sentences.

Key words: expressive implicit superlativity, negation, entailment, Serbian, English.

1. Уводна разматрања. У србистичкој и англистичкој граматичкој и лингвистичкој традицији најчешће су се као видови исказивања суперлативности наводили њени морфолошки облици.¹ Ређе се пажња посвећивала и могућностима исказивања суперлативности конструкцијама које у свом саставу не садрже морфолошке суперлативе иако је Ото Јеспersen указао на постојање ових конструкција у својој *Филозофији граматике* још давне 1924. године (JESPersen 2007). Такве конструкције П. Пипер (2002: 69) назива лексичко-синтаксичким облицима изражавања суперлативности, а даље их дели на афирмативне и негативне.

Афирмативна суперлативност исказује се конструкцијама са општим одричним заменицама (Пипер 2002: 69): *Јован је бржи од свих.*² Негативна

¹ Консултоване су следеће граматике: Стевовић 1960; Стевановић 1979; Mrazović – Vučkadiновић 1990; Симић 2002; Клајн 2005; Пипер – Клајн 2013; Zandvort – Van Ek 1957; Quirk – Greenbaum 1979; Quirk et al. 1985; Palmer et al. 2002; Huddleston – Pullam 2002; Eastwood 2002; Downing – Locke 2006; Altenberg – Vago 2010.

² Структуралне форме афирмативне лексичко-синтаксичке суперлативности у српском језику подробније су дефинисане и описане у: Ковачевић 2003; Куљанин 2017; Јосијевић 2020.

суперлативност исказује се одричним заменицама и јавља се као суперлативност негирања вишег или као суперлативност негиране једнакости (ПИПЕР 2002: 69). Код негирања постојања вишег у структурама се јављају облици морфолошког компаратива (*Нико није бржи од Јована/нећо Јован*), док се код негирања постојања једнаког јављају позитиви придева и прилога (*Нико није брз као Јован/колико и Јован*). Ове форме имају чисто суперлативно значење, тј. немају додатних семантичких обележја каква имају елативи (нпр. *ћредобар*) и различите форме надсуперлатива (нпр. *бољи од најбољећ*). Уз то, конструкције се реализују на лексичко-синтаксичком плану у устаљеним структуралним обрасцима на основу којих се може творити теоријски неограничен број примера. Као такве ове лексичко-синтаксичке форме представљају граматикализоване структуре које су супституенти синтетичког суперлатива (КОВАЧЕВИЋ 2003: 29).

У раду се дефинишу и пореде структурални модели *експресивних имплицитних суперлатива* (КОВАЧЕВИЋ 2009) у српском и енглеском језику. Они представљају специфичну алтернативу негативним лексичко-синтаксичким суперлативима, а од којих се разликују у томе што придеви и прилози који се градирају до степена суперлатива изостају из структуре па је суперлативно својство суштински имплицирано. Као такве ове форме функционишу на семантичко-прагматичком плану. Пошто у досадашњој литератури нису у довољној мери описане, циљ рада је дефинисање и поређење структуралних образаца експресивних имплицитних суперлатива у два језика. Контрастивна анализа која је спроведена у раду може се према критеријумима које даје Р. Ђорђевић (2004) одредити као теоријско, структурално и дескриптивно контрастивно проучавање. У раду смо се определили за независне корпусне анализе да би се избегао могући утицај језика оригинала на језик превода који је у паралелним корпусима неизбежан. Другим речима, рад на паралелним (преводним) корпусима увек носи са собом ризик да су преводилачка решења мотивисана структуралним изборима који су сачињени у тексту оригинала. Рад на независним корпусима омогућава нам изолацију разноврсније грађе која је ослобођенија утицаја других текстова. За корпусне анализе одабрани су највећи доступни електронски корпуси два језика: *Корпус савременој српској језика* (КССЈ) и *Corpus of Contemporary American English* (СОСА).

2. О НЕГАТИВНОЈ ЛЕКСИЧКО-СИНТАКСИЧКОЈ СУПЕРЛАТИВНОСТИ У ДОСАДАШЊОЈ ЛИТЕРАТУРИ. У литератури се модели негативне суперлативности у српском и енглеском језику деле на: (1) моделе са одричним заменицама/детерминаторима, (2) моделе са одричним месним и временским заменичким прилозима и (3) моделе са одричним егзистенцијалним безличним реченицама (Јосијевић 2022). Сва три модела јављају се и као суперлативност негирања вишег и као суперлативност негиране једнакости.

О моделима афирмативне лексичко-синтаксичке суперлативности у енглеском језику више погледати у: JEPERSEN 2007; HUDDLESTON – PULLAM 2002; Јосијевић 2016; Јосијевић – ПАЛИБРК 2019; Јосијевић 2020. Модели афирмативне суперлативности у српском и енглеском језику упоређени су у: Јосијевић 2019.

2.1. *Модели са одричним заменицама и дејтерминајторима.* У досадашњој србистичкој литератури описани су и дефинисани модели са одричним заменицама и детерминаторима чија варијантност почива на двојакој могућности реализације морфолошког облика придева или прилога. Они се могу јавити у форми компаратива (негирање вишег) или позитива (негирање једнаког):

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА или ДЕТЕРМИНАТОР + негирани предикат + КОМПАРАТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + (ОД/НЕГО) + X (Ковачевић 2003: 44, Куљанин 2017: 114): *Нишћиа није ѿајейичније од ѿоѿа* [→ то је најпатетичније]. [...] *нико није био умеренији од њеѿа* [→ он је био најумеренији]. (КССЈ 2013)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА или ДЕТЕРМИНАТОР + негирани предикат (+ ТАКО/ТОЛИКО) + ПОЗИТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + КАО + X (Јосиљевић 2015): *Нико није ѿолико уѿлашен као* [→ Најуплашенији су] Американци. *Ниједан музеј не ѿоседује ѿако узбудљиво сведочансѿво какво* [→ Најузбудљивије сведочанство] се налази у собама Прада. (КССЈ 2013)

У досадашњој литератури описани су и еквивалентни модели у енглеском језику који се примарно разликују на плану реализације негације (Јосиљевић 2022):

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА или ДЕТЕРМИНАТОР + афирмативни предикат + КОМПАРАТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + (THAN) (Јосиљевић 2022): *No month is better for a fountain than* [→ The best month for a fountain is] August. *Nobody was more fearful than I* [→ I was the most fearful one]. (СОСА)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА или ДЕТЕРМИНАТОР + афирмативни предикат + AS/SO + ПОЗИТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + (AS) (Јосиљевић 2022): *Nobody was as good as him* [→ He was the best]. *No one is as interesting as* [→ The most interesting are] my parents. (СОСА)

Док српски језик у овом контексту користи двоструку негацију (одрична заменица + одрични предикат), у енглеском језику се уз одричне заменице јављају афирмативни предикати.

У досадашњој литератури уочено је и да поредбенице уз компаратив не морају да буду експлициране (Ковачевић 2003; Куљанин 2017). Информација која би иначе била садржана у поредбеници мора ипак да буде контекстуално имплицирана: *Нико није био умеренији од Марка* и *Познајем Марка од дејшњсѿва* – *нико није био умеренији* (КССЈ 2013). Другим речима, услов за реализацију суперлативног значења ових структура је да су оне форме релативне компарације (тј. имају експлицирану или имплицирану поредбеницу). Уз позитив су поредбенице нужне јер се без њих губи суперлативно значење: *Нико није уѿлашен као Американци* и *Нико није уѿлашен* (Јосиљевић 2022). И у енглеском језику поредбеница уз компаративе не мора бити нужно експлицирана: *No month is better for a fountain than August* и *A: We are thinking about August. B: No month is better for a fountain* (Јосиљевић 2022). За разлику од српског језика, енглески језик допушта изостављање поредбенице уз позитиве

све док су оне имплициране: *No one is as interesting as my parents* и *I adore my parents. No one is as interesting*).

2.2. *Могели са одричним месним и временским заменичким прилозима.*
И овај модел јавља се у српском језику као негирање постојања вишег и као негирање постојања једнаког:

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ:

ОДРИЧНИ ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + негирани предикат + КОМПАРАТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА (+ НЕГО + ОДРЕДБА МЕСТА или ВРЕМЕНА) (КОВАЧЕВИЋ 2003, КУЉАНИН 2017): У дугој историји Космета *никад није било итеже ситање неџо сага* [→ сада је најтеже]. *Ниџе он није више катеџоричан неџо* [→ Најкатеџоричнији је] кад излаже своја схватања. (КССЈ 2013)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ:

ОДРИЧНИ ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + негирани предикат (+ ТАКО/ТОЛИКО) + ПОЗИТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + КАО + ОДРЕДБА МЕСТА/ВРЕМЕНА (ЈОСИЈЕВИЋ 2015): Таква оданост према прецима и пореклу *ниџе није изражена као* [→ је најизраженија] код Васојевића [...]. Нови Сад *никад није био леј као* [→ је био најлепши] тог дана. (КССЈ 2013)

Уз одричне заменичке прилоге за време (*никад*) и место (*ниџе*) јављају се негирани предикати.

Еквивалентни модели са заменичким прилозима дефинисани су и описани и у енглеском језику, а и они се бележе и са морфолошким компаративом (негирање вишег) и морфолошким позитивом (негирање истог еквативном конструкцијом):

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ:

ОДРИЧНИ ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + афирмативни предикат + КОМПАРАТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + (ТНАН) (ЈОСИЈЕВИЋ 2022): *Never have you been more popular* [→ *You are the most popular now*]. *Nowhere was it crazier than* [→ *It was the craziest*] in San Francisco. (СОСА)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ:

ОДРИЧНИ ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + афирмативни предикат + АС/СО + ПОЗИТИВ ПРИДЕВА/ПРИЛОГА + (АС) (ЈОСИЈЕВИЋ 2022): *Perhaps nowhere has the fact been as clearly heralded as* [→ *the fact is the most clearly heralded*] on the banks of the Kennebec [...]. *Presidents had never been as exciting to people as Lincoln was* [→ *Lincoln was the most exciting president*] at that moment. (СОСА)

У складу са чињеницом да стандардни енглески језик не допушта у овом контексту двоструку негацију, одрични заменички прилози за време (*never*) и место (*nowhere*) преузимају функцију носилаца негације те су предикати потврдни.

Код модела са одричним заменичким месним и временским заменичким прилозима уочене су исте тенденције у погледу могућности изостављања поредбенице које су описане за моделе са одричним заменицама/детерминаторима. Поредбеница уз српске компаративе не мора да буде експлицирана (КОВАЧЕВИЋ 2003; КУЉАНИН 2017), док је код екватива нужна (ЈОСИЈЕВИЋ 2022). У енглеском језику може бити експлицирана у оба случаја. Ово није и једина подударност међу моделима. У структурама са одричним заменицама/

детерминаторима и заменичким месним и временским прилозима неретко се јављају деиктички (упућивачки) изрази, и то за начин (*ишако*) и количину (*ишлико*), а чија је употреба факултативно (Куљанин 2017: 209). Начинско-количински прилог *ишако* одређује се у речнику као лексичко средство које се користи „када се истиче висок степен нечега” (РМС VI 1990: 130), а лексема *ишлико* употребљава се „када је количина, износ и слично као у неком другом случају, у тој количини, у тој мери, у том износу”, али и „када се истиче висок степен нечега” (РМС VI 1990: 231). Употреба њихових енглеских системских еквивалената *this* и *that* није забележена у овим моделима, а нису забележени ни други потенцијални кандидати попут *such* или *so*. Проширивање корпусне грађе у односу на корпусе коришћене у досадашњој литератури омогућиће нам да пре саме анализе експресивних имплицитних суперлатива укажемо на нека нова запажања о могућностима имплицирања поредбенице и репертоара доступних деиктичких израза који претходе придевима, али и њиховој међусобној интеракцији.

2.3. *Одричне безличне егзистенцијалне реченице*. Иако су одричне безличне егзистенцијалне реченице бележене као примери у оквиру претходне две категорије, Ј. Јосијевић (2022) изолује их као засебну категорију негативне лексичко-синтаксичке суперлативности јер њима се може изразити суперлативност чак и када у својој структури немају одричне заменице/детерминаторе, односно одричне месне/временске заменичке прилоге. Структуре у којима се јавља компаратив придева и прилога припадале би суперлативности негирања вишег, а оне са позитивом суперлативности негиране једнакости.

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ

НЕМА/НИЈЕ БИЛО/НЕ БЕШЕ + генитив КОМПАРАТИВА (+ ОД/НЕГО + X) (Јосијевић 2022): *Нема лејшџеј дара од* руком написане честитке [\rightarrow *су најлејшџи дар*]. *Није било бољеј дечака од њеја* [\rightarrow *он је био најбољеј дечак*]. (КССЈ 2013)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ

НЕМА/НИЈЕ БИЛО/НЕ БЕШЕ (+ ТАКО/ТОЛИКО) + генитив ПОЗИТИВА + КАО/КОЛИКО + X (Јосијевић 2022): У свој њеној околини *није био ишако сџиројој судије као шџио* [\rightarrow *најсџирожи судија била*] је она. [...] у Србији за последњих 200 година *није било ишако јојаној језика као шџио* [\rightarrow *најјојаној језик био*] је Тијанићев [...]. (КССЈ 2013)

Код одричних егзистенцијалних безличних реченица важе идентична правила о могућностима изостављања поредбенице као у претходна два модела.

Еквивалентне форме дефинисане су и описане и за енглески језик (Јосијевић 2022). Егзистенцијално безлично *there* преузима функцију субјекта, а носиоци негације су одрични предикати:

➤ НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ

THERE + негативни предикат + КОМПАРАТИВ (THAN + X) (Јосијевић 2022): *There is not a harder job in the country than* [\rightarrow *the hardest job in the country is*] *being a teacher ... There wasn't a better tasting tea* [\rightarrow *that tea was the best tasting*]. (СОСА)

➤ НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ

THERE + негативни предикат + (*SUCH*) ПОЗИТИВ + *LIKE/AS* (Јосијевић 2022):
There are no such bad guys like [\rightarrow *the worst guy is*] Griswold Malone. *There's really no such broad target as* [\rightarrow *the broadest target is*] "Ph.D. mania." (COCA)

У претходним моделима јављале су се стандардне еквативне форме *as/so* + ADJ/ADV + *as* X. У одричним егзистенцијалним безличним реченицама поредбенице се уводе нетипичним предлозима за еквативе: *like* и *as*. Поредбенице за разлику од претходна два модела у енлеском језику не могу да буду изостављене, а модел се разлику и по томе што се овде испред придева јавља деиктички израз *such*.

2.4. Суперлативност конструкција које уз компаратив имају поредбенице са афирмативним универзалним квантификаторима почива на универзалним логичким принципима (ULTAN 1972: 132). На узорку од три стотине језика потврђено је да сви до једног користе овакве форме за изражавање суперлативности те се овакав начин изражавања суперлативности може сматрати језичком универзалијом (BOBALJK 2012: 64). Негативна суперлативност се у овом контексту и не помиње, иако почива на сличним логичким основама те има и сличан потенцијал за универзалну језичку структуру. У Ј. Јосијевић (2022) предложен је механизам генерисања суперлативног значења у формама негативне суперлативности, а који почива на претпоставци Ц. Бобалјика (2012) да сваки суперлатив у својој значењској структури садржи компутације компаративних репрезентација. Уколико замислимо да скуп у коме се врши поређење садржи четири члана {Марија, Ана, Бојана и Весна}, исказ *Марија је најбоља* логички (семантички) имплицира низ компаративних поређења (енгл. *entailment*):

Марија је најбоља.

⊨ Марија је боља од Ане.

∧ Марија је боља од Бојане.

∧ Марија је боља од Весне.

Из сваке тврдње која подразумева негирање постојања било којег члана скупа који одређено својство или особину има у вишем степену од неког X (наведеног у поредбеници), логички следи да то X има ту особину или својство у највишем (тј. суперлативном) степену:

НЕГАТИВНА СУПЕРЛАТИВНОСТ

НЕГИРАЊЕ ЈЕДНАКОГ

$\sim \exists X_{1-n}$ добра као/колико и Марија.

⊨ Ана није добра као Марија.

∧ Бојана није добра као Марија.

∧ Весна није добра као Марија.

⊨ Марија је најбоља.

НЕГИРАЊЕ ВИШЕГ

$\sim \exists X_{1-n}$ боља од Марије.

⊨ Ана није боља од Марије.

∧ Бојана није боља од Марије.

∧ Весна није боља од Марије.

⊨ Марија је најбоља.

Важно је поменути да описане структуре нису универзално суперлативне. У литератури се наводе и специфичне ситуације у којима конструкције

немају суперлативну интерпретацију (Јосилевић 2022). На пример, уколико се у поредбеници нађу опште заменице или детерминатори (*Иако су разлике у ценама огромне, ниједан производ из овог асортимана није ишта бољи од осталих*), међу члановима скупа у којем се врши поређење поставља се однос еквативности. Уколико ниједан производ X_{1-n} из скупа *асортиман производа* $\{X_1, X_2, \dots, X_n\}$ није бољи од осталих производа из тог асортимана, сви производи су макар приближног квалитета.

2.5. Основни услов за реализацију перифрастичког суперлатива у свим моделима лексичко-синтаксичке суперлативности је да се у структурама нађе придев или прилог. У српском језику забележене су и форме *експресивне имплицитне суперлативности* (Ковачевић 2009), односно *лексичке фидураивно-суперлативне комјарације* (Куљанин 2013; 2017):

Ништа не може тако и толико уништишћи људско биће и његов сој као храброст. Ништа не разлађује душу као добро обављен посао. (Куљанин 2017: 114)

Специфично за ове форме је да из структуре изостаје придев или прилог, који је увек имплициран као *доста, јуно, многа*, и сл. Њих карактерише „висок степен емоционалне ангажованости говорног лица”, па су јединице емфатички маркиране; имају дакле емоционалну и експресивну вредност те „функционишу као јединице семантичко-прагматичког плана, а тиме и стилстичког плана” (Куљанин 2013: 2010). У англистичкој литератури није забележен опис оваквих реченичних конструкција, па ће управо оне бити анализирани у овом раду. Семантичким аспектима компаративних конструкција посвећено је обиље анализа (нпр. CRESSWELL 1976; KLEIN 1980; VON STECHOW 1984; HEIM 1985; LARSON 1988; MOLTSMANN 1992; SCHWARZCHILD – WILKINSON 2002; MOLTSMANN 2005; KENNEDY 2006; HEIM 2006; KRASIKOVA 2007; GAJEWSKI 2008; VAN ROOIJ 2008; SCHWARZCHILD 2010; BECK 2011; VAN ROOIJ 2011; KRASIKOVA 2011; BOCHNAK 2013). Мање пажње посвећено је суперлативних конструкцијама (LONSDALE 1995; SZABOLCSI 1986; HEIM 1999; FARKAS – KISS 2000; SHARVIT – STATEVA 2002; STATEVA 2003; MATUSHANSKY 2008; ZUBER 2010; TOMASZEWICZ 2013). Према нашим сазнањима, структуралне форме експресивне имплицитне суперлативности нису до сада описане, а ни упоређене са еквивалентним српским лексичко-синтаксичким моделима.

3. Нова запажања о моделима негативних лексичко-синтаксичких суперлатива. Иако циљ овог рада није додатна анализа модела негативне лексичко-синтаксичке суперлативности, проширивање корпусне грађе пружио је прилику да се уоче нека структурална обележја која су у досадашњој литератури остала неопажена.

У српском језику у моделима са одричним заменицама и детерминаторима поредбенице уз позитиве уводе се и предлогом *јоуиш* („по угледу на, налик на”, РМС IV: 719):

Нико није горостасан *јоуиш* Шекил О Нила [→ Шекил је најгоростаснији]. [...] али ниједно није осетљиво *јоуиш* односа САД и Израела [...] [→ однос САД и Израела је најосетљивији од свих који се пореде]. (КССЈ 2013)

У енглеском језику у моделима негативне лексичко-синтаксичке суперлативности уместо типичне еквативне конструкције која се твори по моделу *as/so + ADJ/ADV + as X (Nobody is as dumb as Jack)*, поредбенице се уводе предлогом *like* који је нетипичан за обичне еквативне конструкције:

And nothing is big like that [→ that is the biggest]. No one is bad like bad Godard [→ bad Godard is the worst]. Nobody knows Sandy well like her [→ She knows Sandy the best]. Nothing was helpful like Naoki's book was helpful [→ Naoki's book was the most helpful book].

Лексема *like* користи се у поређењима у значењу *similar to; in the same way or manner as* (CD); „*similar to somebody or something*”, „*in a similar way as somebody or something*”, (OLD).

С. Куљанин (2017: 209) указала је на факултативну употребу деиктичких израза *ӣако* и *ӣолико* испред компаратива и позитива. Проширеном претрагом изабраног корпуса српског језика уочено је да се у овом контексту јављају и њихови пандани за обележавање близине – *овако* и *оволико*:

Нӣде није овако ле̄по [→ овде је најлепше]. Откад сам жив *нисам био овако несрећан* [→ сад сам најнесрећнији]. *Никад њре није била оволико луда* [→ сада је најлуђа]. [...] коју још *никада није изговорио на овако ошворен и оштар начин* [→ сада је изговорио најотвореније и најоштрије него икада пре]. *Ни у једном српском роману није се раније овако дубоко* [→ у овом српском роману најдубље се] захватало у психички живот ликова. (КССЈ 2013)

Ова анализа указала је и на посебну интеракцију присуства деиктичких израза, чија је употреба иначе факултативна, и одсуства поредбенице из реченичне структуре. Код модела негирања вишег са одричним лексемама (заменицама, детерминаторима и заменичким прилозима) и компаративом, у оба језика поредбенице могу да буду изостављене. Могући разлог може бити и то што морфолошки облик компаратива сам по себи указује на поређење: *Нема ле̄ице̄џа гара*. Када изостане поредбеница структура је значењски непотпуна јер недостаје информација – *од че̄џа?* Ова *ӣразнина* функционише као окидач да је информација потхрањена контекстом и саговорник тежи да је контекстуално попуни. Код истоветних модела негирања једнаког, поредбеница не може да буде изостављена у српском језику (*Нема с̄ӣро̄џӣ судије*) јер позитив сам по себи не указује на поређење. Исказ се не осећа као непотпун па нема „сигнала” саговорнику да исти мора или треба додатно обогати информацијама које су присутне у контексту. Због тога је поредбеница нужна (*Нема с̄ӣро̄џӣ судије као ш̄ӣџо је она*). Са друге стране, у енглеском језику поредбенице уз позитив нису обавезне. Еквативне форме у енглеском језику творе се по моделу: *as/so + ADJ/ADV + as X (Nobody is as dumb as Jack)*. Ако је информација о појму са којим се пореди потхрањена у контексту, поредбеница може да се изостави из структуре, тј. да буде имплицирана: *Oh, poor Jack. Nobody is as dumb*. Главни разлог зашто енглески екватив допушта имплициране поредбенице може бити то што након елиминисања поредбенице из структуре (*as X*), остаје форма *as/so + ADJ/ADV (as dumb)* у којој лексема *as* упућује на поређење.

Тврдње да поредбенице уз еквативе у српском језику не могу да буду експлициране морају се ревидирати. Резултати ове анализе доказују да

поредбеница може бити имплицирана али ако и само ако придеву/прилогу претходи неки од деиктичких израза чија је употреба иначе факултативна. Другим речима, ако се уз придев или прилог нађу *ишако, овако, ишoliko* и *ово-лико*, поредбенице је могуће изоставити из структуре под условом да контекст обезбеђује информације о појму са којим се пореди:

*Нема ишако/ишoliko сироио судије. Она је сиррах и иррейетт.
Американци су у аioniји. Нико није ишoliko уилащен.*

Упућивачки изрази овде сигнализирају поређење. Исказ се осећа као непотпун јер недостаје информација – *као ко?* Саговорник осећа празнину и то му је знак да исказ треба контекстуално обогатити.

4. Експресивни имPLICITНИ СУПЕРЛАТИВИ. У овом одељку рада представљени су резултати корпусних и контрастивних анализа експресивних имPLICITНИХ СУПЕРЛАТИВА у српском и енглеском језику. Прелиминарна испитивања изабраног корпуса српског језика указала су да је досадашњи опис ових форми непотпун. Рад ће указати на постојање структуралних модела који до сада нису били дефинисани у србистичкој литератури. Уз то, опис постојећег модела биће обogaћен новим запажањима. Прегледом англистичке литературе није уочен опис структуралних образаца значењски еквивалентних конструкција у енглеском језику.

Анализом корпусне грађе уочено је да се експресивни имPLICITНИ СУПЕРЛАТИВИ јављају у истим моделима као и модели негативне лексичко-синтаксичке суперлативности: (1) са одричним заменицама или детерминаторима, (2) са одричним заменичким месним и временским прилозима и као (3) одричне егзистенцијалне безличне реченице. Од њих се разликују јер су придеви и прилози одсутни из структуре па је суперлативно својство имPLICITИРАНО.

4.1. *Модели са одричним заменицама и деитерминаиторима.* У оба језика забележени су модели у којима су носиоци негације одричне заменице или детерминатори:

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА + негирани предикат + (*ишако/ишoliko/овако/оволико*) + *као/колико* (и):

Ниједна земља нема ишoliko избегица као [→ највише избеглица има] Србија. У Бовеу, један посматрач изјављује 1842. да *ниједан ирад није сачувао ишoliko сирарих здања* [→ је Бовео сачувао највише старих здања] [...]. *Нико нема ишoliko иодайака као* Јовановић [→ има највише података]. С друге стране, *нико није дао ишoliko жривава као* добровољци из дијаспоре [→ су дали највише жртава]. *Нишита ишако не може биши окамењено и иодивљало, избеумљено, расиамењено, оиуђено од себе, од ирироде и од Боја који је ишворац свеиа и људскоиа срца, колико људско срце кад оно подивља* [→ је највише окамењено и подивљало, избеумљено, распамењено и отуђено...] [...]. (КССЈ 2013)

ОДРИЧНА ЗАМЕНИЦА или ДЕТЕРМИНАТОР + афирмативни предикат + *like*: *Nobody does it like Joe* [→ does it the best]. *Nothing hurts like child loss* [→ hurts the most]. Though Hemingway wrote short, simple sentences, he had style – *nobody sounds like him* [→ he sounds the best]. In my opinion, *nothing is like* the classic originals [→ are the best]! When we have had a bad day, *there is nothing like* a chocolate

sundae [→ is the best thing] to make ourselves feel better. [...] *nothing distracts like glitter* [→ is the most distractive thing]. *Nothing inspires like a deadline and a mortgage* [→ inspire the most]. *Nothing disarms me like gratitude* [→ is the most disarming thing]. Well, *nothing shines quite like the truth* [→ the truth shines the brightest], right? But *no one intervenes quite like these women* [→ these women intervene the most]. *No one knows Norman like I do* [→ I know Norman the best]. (COCA)

За разлику од српског језика који овде допушта двоструку негацију (енгл. *negative concord*), у енглеском језику се уз одричне заменице и детерминаторе јављају афирмативне предикације. Пошто су ове структуре суштински негације еквативности, као везивна средства јављају се форме карактеристичне за еквативне структуре: *као (у)* и *колико (у)*. У енглеском језику не бележе се предлошка средства карактеристична за еквативне конструкције *as/so + ADJ/ADV_{POS} + as*. *As/so* су логично изостављени јер они уводе придев/прилог који је у овим формама изостављен. Везник *as* који уводи поредбеницу овде је у свим примерима замењен некарактеристичним везивним средством за еквативне форме – *like*.

У моделима негиране суперлативности у којима су придеви/прилози експлицирани факултативно је присуство интензификатора *и́ако* и *овако* и заменичких количинских прилога *и́олико* и *оволико* (Куљанин 2017: 209). Исто важи и за експресивне имплицитне суперлативе: *Ниједна земља нема избељница као Србија* или *Ници́ја не усресређује размишљање као суочавање са смртном казном*. Упућивачки изрази иначе појачавају језичке јединице испред којих стоје и градативно, па онда и емфатички. Овде такве језичке јединице (придеви или прилози) изостају из структуре, али су контекстуално имплициране. Стога, деиктички изрази могу овде имати и додатне прагматичке функције. Њихова употреба буди очекивање језичке јединице која је изузета (придева или прилога) те се изузеће исте осећа као празнина коју треба контекстуално обогатити. Другим речима, деиктички изрази можда делују као окидачи прагматичких процеса обogaћења исказа у којем није експлицирано својство које се градира. У прилог томе говори и чињеница да се поредбенице могу изоставити само када су они присутни у структури, под условом да су информације о поредбеници контекстуално имплициране: *Све фирме имају и́уно радних саси́анака месечно, али ни́де нема оволико [и́уно/мно́о радних саси́анака]*. У енглеском језику у овим формама није забележено присуство деиктичких изрази еквивалентних српским *и́ако*, *овако*, *оволико* и *и́олико*, попут *this* и *that*. Уз придеве се у енглеском језику они иначе користе: *Nobody is this/that tall (like Jack)*. Како не могу бити употребљени самостално (без придевске речи), јасно је зашто изостају у моделима експресивних имплицитних суперлатива у којима придев није присутан. Да је својство имплицирано, структуре са овим детерминаторима биле би неграматичне (**Nobody is this like Jack*), а без њих граматичне (*Nobody is like Jack → Nobody is as good as Jack*). Поредбенице у енглеском могу бити контекстуално имплициране уколико је присутан упућивачки израз *so*: *Joe is the best at repairing computers. Nobody does it so*. Прилог *so* дефинише се као прилог који се користи уз помоћне глаголе у значењу „in the same way” или „in a similar way” (CD), али и као прилог који се употребљава „at the end of

a sentence to mean to a very great degree". Другим речима, *so* је у првом наведеном значењу еквивалентно српском *ишако* (на исти или сличан начин), док се у другом значењу схвата као *до тој степену*, *мере*; *ишакве јачине*, *инишенишћена*, и слично.

4.2. *Модели са одричним заменичким месним и временским прилозима.* Структурална обележја овог модела могу се схематски представити на следећи начин:

ОДРИЧНИ (месни или временски) ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + негирани предикат + (*ишако/ишлоко/овако/оволико*) + *као/колико* (*и*):

Принцеза је тврдила да *нигде нема ишлоко рибе као* у Њујорку [→ има највише рибе]. *Нема нигде на свету ишлоко сјаљених заставица*, симбола једне државе, *колико америчких* [→ највише је спаљених застава у Америци]. *Никад није било ишлоко упозорења угледних стручњака* [...] [→ сада има највише упозорења угледних стручњака]. *Ваљда и због тога овде никада није било оволико курви* [...] [→ овде сада има највише курви]. *Никад није било ишлоко немарно написаних књига* [...] [→ овде сада има највише немарно написаних књига]. (КССЈ 2013)

ОДРИЧНИ (месни или временски) ЗАМЕНИЧКИ ПРИЛОГ + афирмативни предикат + *like*:

It was never like this [→ it is the worst now] in Washington. *I've never cried like that* [→ then I cried the most] in my life. She had felt sad before *but never like this* [→ but she was the saddest now]. *I never saw anybody laugh like* [→ she laughed the most of all the people I ever saw laughing]. *I'd never heard anyone grunt like that* before [→ she grunted the most of all the people I'd ever heard grunting]. (СОСА)

У складу са општим правилима о употреби негације у два језика, уз одричне заменичке прилоге јављају се одричне предикације у српском језику, а афирмативне у енглеском. Као и у претходном моделу, поредбенице се у српском језику уводе помоћу типичних предлошких средстава *као/колико* (*и*), док су у енглеском стандардне форме за увођење поредбенице у еквативним конструкцијама (*as/so* + ADJ + *as*) овде неодрживе због одсуства придева. Уместо *as*, за увођење поредбеница користи се предлог *like*. У српском језику употреба деиктичких прилога омогућава имплицирање поредбенице: *Прошле године ицали су у Њујорку. Нигде нема ишлоко рибе* [као у Њујорку].

У енглеском језику када се одрични прилози употребе у иницијалној позицији, примељује се тзв. инверзија (први помоћни глагол прелази у позицију испред субјекта): *And never have I felt like such jerk* [→ now I feel like the biggest jerk I've ever been].

4.3. *Модели са одричном егзистенцијалном безличном реченицом.* И одричне безличне егзистенцијалне реченице се јављају као експресивни имплицитни суперлативи у два језика. Оне се реализују према следећим структуралним обрасцима:

НЕМА/НИЈЕ БИЛО/НЕ БЕШЕ + (генитив *ишакво/овакво*, *ишакве/овакве*, *ишлоко/оволико*, итд.) + *КАО/КОЛИКО* + X:

Волео бих да сам црњи од тебе. Заиста *није било ишакве боје коже као што је његова* [→ Његова кожа била је најцрња]. Откада постоји овај догађај, *није било ишлоко људи као 1. јануара 2007. године* [→ 1. јануара 2007. године било је највише људи откада постоји догађај]. *Нема ишакве љубави као што је очева, за ћерку*

[→ *Највећа/Најјача је љубав оца према ћерци*]. *Нема њаквој млека, њолико и њаквих њољских инсекајџа, њаквих њојшока, као њџио су били у Фуџинама* [→ У Фуџинама је најбоље млеко, има највише инсеката пољских инсеката и постоји су најлепши]. (КССЈ 2013)

There is no place for vacation like Hawaii [→ are the best place for vacation]. *There is no such thing as a champagne saber* [→ is the best thing]. *There's no such place as Boombalada* [→ is the best place]. The whole of Japan is a pure invention; *there is no such country, there are no such people* [→ Japan is the most inventive country and the Japanese people are the most inventive]. (COCA)

Носилац негације у српском језику је одрична предикација. Деиктички изрази су факултативни, а поредбенице обавезне. Када је деиктички израз присутан, поредбенице могу бити контекстуално имплициране. У енглеском језику забележене су само структуре са афирмативним предикатима у којима је носилац негације детерминатор *no*. За разлику од претходног модела у којем су поредбенице увођене само предлогом *like*, који је иначе нетипичан за еквативне конструкције, овде се поред *like* бележи и предлог *as* као типично средство за увођење поредбенице у еквативним конструкцијама (нпр. *there is no such place like/as Hawaii*). У реченичним структурама у којима се одрицање врши лексемом *no*, неретко се као деиктичко средство за истицање јавља *such* (нпр. *there is no such thing/place/emotion*, итд.). Енглески детерминатор *such* дефинише се као „used to emphasize the great degree of something” (OLD) или „of a particular or similar type” (CD). Другим речима, деиктички израз *such* емфатички и градитивно појачава израз испред којег стоји (OLD), а да при том указује и на сличан „тип” (CD), класу, врсту, и слично.

4.4. *Сујерлативности имплицираној својства*. Принцип генерисања суперлативности код модела негативне лексичко-синтаксичке суперлативности базично је логички (семантички) процес. Код експресивних имплицитних суперлатива, суперлативност почива на семантичко-прагматичким основама.

Пошто придеви и прилози којима би било изражено својство нису присутни у структури, они су овде имплицирани. Најчешће су то базична својства којима се означава количина, јачина, али и оцена:

Нигде нема оволико [џуно, мнојо] радних састанака. [...] али никада нас није било оволико [џуно, мнојо]. Никада није било оволико [џуно, мнојо] изједначених екипа. Никада пре није било овако [џуно, мнојо] астрономских захтева [...]. Ниједна земља нема толико [мнојо, џуно, гостџа] избеглица као Србија. Ништа толико [мнојо, џуно, јакџ] не усресређује размишљање као суочавање са смртном казном. (КССЈ 2013)

Спектар својстава која се на овај начин могу имплицирати није неограничен. Када је имплициран придев, најчешће је то неки од количинских придева са интегралном семом *велика количина*: *мнојо, џуно, гостџа* нечега. Када су имплицирани прилози, најчешће су то прилози степена са интегралном семом *велики степен*. У енглеском језику најчешће се имплицирају најопштије особине или својства у степену позитива: *добар, мнојо, џуно*, односно *good, much, a lot* и сл. Занимљиво је да су у српским примерима најчешће имплицирани количински придеви или прилози јачине (интензитета), док

се у енглеском језику често јављају и придеви/прилози оцене: *good* и *well*. У изабраној грађи српског језика примери у којима је имплициран придев оцене изостају, иако ће наредна реконструкција показати да су они итекако теоријски могући: *Nobody is like Usain Bolt* → *Нико није као Јусејн Болт*. Ова основна својства могу се даљим контекстуалним обогаћивањем и додатно конкретизовати: *Нико није као Болт* → *Болт је најбољи* → *Болт је најбољи џркач* → *Болт је најбржи*. Неретко су конкретнија особина или својство контекстуално имплицирани у контексту: *The whole of Japan is a pure invention. There is no such country, there are no such people* → 'Japan is the most inventive country and Japanese are the most inventive nation' (COCA). Јасно је дакле да је уписивање својства које се скалира до степена суперлатива прагматички процес.

Експресивни имPLICITНИ суперлативи, налик на форме негативне лексичко-синтаксичке суперлативности, имају чисто суперлативно значење. Оне немају додатна семантичка обележја: (1) *Ниједна земља нема толико избељница као Србија* [→ *Србија има највише избељница*] и (2) *Ниција толико не усредсређује размишљање као суочавање са смртном казном* [→ *Суочавање са смртном казном највише усредсређује размишљање*]. Као такве, оне су конкурентне морфолошком суперлативу. Налик на све форме афирмативне и негативне лексичко-синтаксичке суперлативности, суперлативно значење генерише се кроз низ еквативних репрезентација. Разлика је у томе што из структуре изостаје придев или прилог па је својство које се скалира контекстуално имплицирано:

Нико није као Болт.
 ~ ∃ X_{1-n} који је брз колико и Болт.
 ≡ X₁ није брз колико и Болт.
 ∧ X₂ није брз колико и Болт.
 (...)
 ∧ X_n није брз колико и Болт.
 ≡ Болт је најбржи.

Механизам генерисања суперлативног значења почива на логичким (семантичким) импликацијама (енгл. *entailment*).

Закључићемо да суперлативна интерпретација код модела експресивних имPLICITНИХ суперлатива почива на специфичној интеракцији прагматичких и семантичких процеса. Прво се контекстуално обогаћује исказ укључивањем својства које је имплицирано, а затим се логичким (семантичким) импликацијама оно градира до степена суперлатива.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА. У раду су анализиране структуралне форме експресивних имPLICITНИХ суперлатива у српском и енглеском језику које представљају посебан вид негативне лексичко-синтаксичке суперлативности. Са осталим формама ове семантичке категорије оне су истоветне у томе што суперлативност почива на специфичној интеракцији негације и егзистенције. Порицање постојања било којег члана скупа у којем се врши поређење, а који има одређену особину или својство у већој (морфолошки компаратив) или истој мери (морфолошки позитив) као неки члан скупа X који се именује у

поредбеници, логички (семантички) имплицира да то X поседује дату особину у највећем степену у односу на све остале чланове скупа. Исти логички механизам важи и експресивне имплицитне суперлативе, али се конкретно својство не експлицира у самој структури придевом или прилогом, већ се контекстуално уписује. Лексичко-синтаксичка суперлативност почива на чисто логичким (семантичким) принципима, док су код експресивних имплицитних суперлатива за суперлативне интерпретације заслужни и прагматички и семантички процеси. Прагматички процеси којима се уписује својство које се скалира до степена суперлатива су примарни. Прво се прагматички уписује својство: *Нико није као Болџи* → *Нико није брз као Болџи*. Тек по контекстуалном обогаћењу исказа могу се активирати семантички (логички) процеси се то својство градира до степена суперлатива. У примерима из српског језика најчешће се имплицирају својства која се односе на количину или интензитет, док је у енглеском језику забележено и често присуство придева и прилога оцене: *гобар (гобро)*, тј. *good/well*.

У структуралном смислу, у два језика опажене су и одређене сличности, али и разлике. У оба језика као носиоци негације могу се јавити одричне заменице и детерминатори или одрични заменички месни и временски прилози. Уз њих у српском језику долазе одрични предикати, док су у енглеском језику у овом контексту неопходне афирмативне предикације. У српском језику факултативна је, али честа, употреба деиктичких прилога за начин и количину (*ијачко, ијолико, овако, и оволико*). Њихови системски еквиваленти *this* и *that* јављају само када је придев или прилог експлициран (*Nobody is this good. Nobody does it that well*). У српском језику поредбенице су уведене као у случају сваког екватива: *као (у)* или *колико (у)* Џек. У енглеском језику се еквативне конструкције творе по моделу *as/so* + позитив + *as*. Када је својство имплицирано па придев/прилог изостаје из структуре, поредбенице су уведене предлогом *like* уместо очекиваног *as*. У оба језика експресивни имплицитни суперлативи могу да се реализују и одричним безличним егзистенцијалним реченицама. У српском језику носицал негације је одрична предикација. У енглеском језику забележене су само форме са афирмативним предикатима, а носилац негације је детерминатор *no*.

За сам крај скренућемо пажњу да су у основи ових структура базично когнитивни процеси (тј. логичке импликације) те не чуди што су у српском и енглеском језику уочене еквивалентне категорије. Логичка природа ове семантичко-прагматичке категорије чини моделе експресивне имплицитне суперлативности добрим кандидатима за могуће универзалне семантичке структуре. Другим речима, постоји макар теоријска могућност да сви језици света имају еквивалентна структурална средства којима се негира егзистенција појмова који одређену особину или својство имају истом степену као појам изражен поредбеницом. Очекивано би било да се разликују граматичке категорије којима се у језицима реализују егзистенција и негација. Због свог универзалног карактера, структуре експресивних имплицитних суперлатива, али и лексичко-синтаксичке суперлативности (афирмативне и негативне) заслужују више пажње у будућим контрастивним, али и компаративним проучавањима.

ИЗВОРИ

КССЈ 2013: Корпус савременог српског језика, Математички факултет Универзитета у Београду. <<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/korpus.html>> 10.06.2022.

РМС 1990: Речник српскохрватског књижевног језика, Нови Сад, Загреб: Матица Српска и Матица Хрватска. 10.06.2022.

*

СОСА: М. Davies, The Corpus of Contemporary American English: 450 million words, 1900 – present. <<https://www.english-corpora.org/coca/>> 10.06.2022.

OLD: Oxford Learner's Dictionaries. <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>> 10.06.2022.

CD: Cambridge Dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org>> 10.06.2022.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

ЂОРЂЕВИЋ, Радмила. *Увод у конџрасџирање језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.

ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена. Модели перифрастичког суперлатива у српском књижевном језику. *Philologia Mediana* 7 (2015): 319–331

ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена. Модели перифрастичког суперлатива са афирмативним универзалним квантификаторима у енглеском језику. *Philologia Mediana* 8 (2016): 467–477.

ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена. Модели афирмативне лексичко-синтаксичке суперлативности у српском и енглеском језику. М. Ковачевић (ур). *Вуков срџски рјечник и 200 година савременој срџској језика*. *Зборник са XIII Међународној научној скуџи Срџски језик, књижевност, уметност*. Крагујевац: ФИЛУМ, 2019, 195–212.

ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена. *Перифрастичка компараџија у срџском и енглеском језику*. Докторска дисертација. Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2020.

ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена. Негативна суперлативност у српском и енглеском језику. *Срџски језик: сџуџије срџске и словенске* 27/1 (2022): 261–276.

КЛАЈН, Иван. *Грамаџика срџској језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2005.

КОВАЧЕВИЋ, Милош. Перифрастичка компараџија у српском књижевном језику. Милош Ковачевић. *Грамаџичке и сџилистичке џеме*. Бања Лука: Књижевна задруга, 2003, 9–46.

КОВАЧЕВИЋ, Милош. Степеновање у оквиру суперлатива. Милош Ковачевић. *Ољеди из срџске синџаксе*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност, 2009, 27–39.

КУЉАНИН, Сања. Лексичка фигуративно-суперлативна компараџија у српском језику. *Рагови Филозофској факулџетџа Универзитџетџа у Истџочном Сарајеву* 15/1 (2013): 201–212.

КУЉАНИН, Сања. *Комџараџија крозу лексику и семанџику*. Београд: Јасен, 2017.

ПИПЕР, Предраг. Степеновање у граматици и речнику. *Зборник Маџице Срџске за славистџику* 61 (2002): 59–78.

ПИПЕР, Предраг, Иван Клајн. *Нормативна џрамаџика срџској језика*. Нови Сад: Матица српска, 2013.

СИМИЋ, Радоје. *Срџска џрамаџика I*. Београд: Јасен, 2002.

СТАНОЈЧИЋ, Живојин, Љубомир Поповић. *Грамаџика срџскоја језика, уџбеник за 1, 2, 3. и 4. разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2000.

СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени срџскохрватски језик I (џрамаџички сисџеми и књижевно-језичка норма)*. Београд: Научна књига, 1979.

СТЕВОВИЋ, Игрутин. *Функционална џрамаџика срџскохрватској језика: џриручник за наџставнике*. Београд: Завод за издавање уџбеника, 1960.

*

ALTENBERG, Evelyn P., Robert M. VAGO. *English Grammar: Understanding the Basics*. Cambridge – New York: Cambridge University Press, 2010.

БЕСК, Sigrid. Comparison Constructions. Claudia Maienborn, Klaus von Heusinger, Paul Portner (eds.). *Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2011, 1341–1390.

- BOCHNAK, Ryan. *Cross-linguistic Variation in the Semantics of Comparatives*. Chicago: University of Chicago, 2013. <http://linguistics.berkeley.edu/~bochnak/bochnak_dissertation_final.pdf> 05.07.2019.
- CRESSWELL, Max J. The Semantics of Degree. Barbara Partee (ed.). *Montague Grammar*. New York: Academic Press, 1976, 261–292.
- DOWNING, Angela, Philip LOCKE. *English Grammar: University Course*. London – New York: Routledge, 2010.
- EASTWOOD, John. *Oxford Guide to English Grammar*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- FARKAS, Donka F., Katalin É. KISS. On the Comparative and Absolute Readings of Superlatives. *Natural Language and Linguistic Theory* 18/3 (2000): 417–455.
- GAJEWSKI, Jon. More on Quantifiers in Comparative Clauses. *Proceedings of SALT 18* (2008): 340–357. <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.689.8302&rep=rep1&type=pdf>> 06.07.2019.
- GREENBAUM, Sidney, Randolph QUIRK. *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman, 1991.
- HEIM, Irene. *Notes on Comparatives and Related Matters*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 1985. <<https://semanticsarchive.net/Archive/zc0ZjY0M/Comparatives%2085.pdf>> 05.07.2019
- HEIM, Irene. *Notes on Superlatives*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 2006. <<http://www.sfs.uni-tuebingen.de/~astechow/Lehre/SS08/Superlative.pdf>> 23.04.2020.
- HUDDLESTON, Rodney, Geoffrey K. PULLAM. *A Student's Introduction to English Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- JESPERSEN, Otto. *The Philosophy of Grammar*. London: George Allen, 1924/2007.
- JOSIJEVIĆ, Jelena, Ivana PALIBRK. Models of Affirmative Lexico-syntactic Superlativity in English: In Theory and Practice. Весна Лопичић, Биљана Мишић Илић (ур.). *Језик, књижевност, џеорјуја*. Ниш: Филозофски факултет, 2019, 183–194.
- KENNEDY, Christopher. Comparatives, Semantics of. Keith Allen (ed.). *Lexical and Logical Semantics; Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Elsevier, 2006.
- KLEIN, Ewan. A Semantics for Positive and Comparative Adjectives. *Linguistics and Philosophy* 4 (1980): 1–45.
- KRASIKOVA, Sveta. Quantification in Than-clause. Maria Aloni, Paul Decker, Floris Roelofsen (eds.). *Proceedings of the 16th Amsterdam Colloquium*. Amsterdam: ILLC, 2007, 133–138.
- KRASIKOVA, Sveta. *Modals in Comparatives*. Tübingen: Universität Tübingen, 2011. <<https://bibliographie.unituebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/46918/pdf/thesis.pub.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> 05.07.2019.
- LARSON, Richard Kurth. Scope and Comparatives. *Linguistics and Philosophy* 11/1 (1988): 1–26.
- LONSDALE, Deryle W. *Comparison and superlatives: what's the best?*. Mellon University Research Showcase, Pittsburgh: Carnegie Mellon University, 1995. <<https://pdfs.semanticscholar.org/32fe/e09004cea8a0842e727b544580ddf3948cd7.pdf>> 08.07.2019.
- MATUSHANSKY, Ora. On the Attributive Nature of Superlatives. *Syntax* 11/1 (2008): 26–90.
- MOLTMANN, Friederike. *Coordination and Comparatives*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 1992. <<http://www.ai.mit.edu/projects/dm/theses/moltmann92.pdf>> 05.07.2019.
- MOLTMANN, Friederike. Comparatives without Degrees. A New Approach. Paul Dekker, Michael Franke (eds.). *Proceedings of the 15th Amsterdam Colloquium*, 2005, 155–160.
- MRAZOVIĆ, Pavica, Zora VUKADINOVIĆ. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1990.
- PALMER, Frank, Rodney HUDDLESTON, Geoffrey K. PULLUM. Inflectional Morphology and Related Matters. Rodney Huddleston, Geoffrey K. Pullam (eds.). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, 1562–1620.
- QUIRK, Randolph, Sidney GREENBAUM. *A University Grammar of English*. New York: Longman, 1976.
- QUIRK, Randolph, Sidney GREENBAUM, Geoffrey LEECH, Jan SVARTVIK. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman, 1985.
- SCHWARZSCHILD, Roger. The Semantics of Comparatives and Other Degree Constructions. *Language and Linguistic Compass* 2 (2008): 1–23.
- SCHWARZSCHILD, Roger, Karina WILKINSON. Quantifiers in Comparatives: A Semantics of Degree Based on Intervals. *Natural Language Semantics* 10/1 (2002): 1–41.
- SHARVIT, Yael, Penka STATEVA. Superlative Expressions, Context, and Focus. *Linguistics and Philosophy* 25 (2002): 453–505.

- STATEVA, Penka. Superlative More. *Proceedings of SALT 13* (2003): 276–291. <[http://www-bcf.usc.edu/~pancheva/Stateva\(2003\).pdf](http://www-bcf.usc.edu/~pancheva/Stateva(2003).pdf)> 05.07.2019.
- SZABOLCSI, Anna. Comparative Superlatives. N. Fukui, T. Rapaport, E. Sagey (eds.). *Papers in Theoretical Linguistics: MIT Working Papers in Linguistics* 8 (1986): 245–266.
- TOMASZEWICZ, Barbara. Focus Association in Superlatives and the Semantics of -est. Maria Aloni, Michael Franke, Floris Roelofsens (eds.). *Proceedings of the 19th Amsterdam Colloquium*, 2013, 226–233.
- VAN ROOIJ, Robert. Comparatives and Quantifiers. *Empirical Issues in Syntax and Semantics* 7 (2008): 1–22.
- VAN ROOIJ, Robert. Implicit Versus Explicit Comparatives. Paul Égré, Nathan Klinedinst (eds.). *Vagueness and language use: Palgrave studies in pragmatics, language and cognition*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011, 51–72.
- VON STECHOW, Avon. Comparing Semantic Theories of Comparison. *Journal of Semantics* 3/1–2 (1984): 1–77.
- ZANDVOORT, Reinard Willem, Jan Ate VAN EK. *A Handbook of English Grammar*. London: The English Language Book Society, 1975.
- ZUBER, Richard. *On the Logical Status of Superlatives*, 2010. <<https://makotokanazawa.ws.hosei.ac.jp/semantics/2010/1112/superlative.pdf>> 05.07.2019.

Jelena Josijević

EXPRESSIVE IMPLICIT SUPERLATIVES
IN SERBIAN AND ENGLISH LANGUAGE

S u m m a r y

Expressive implicit superlatives (EIS) are an alternative to negative lexico-syntactic superlatives (NLSS). While NLSS structures contain comparatives (for expressing higher degrees) or positives (for expressing equal degrees), adjectives and adverbs are omitted in EIS forms. Here, a quality being graded to a superlative degree is contextually implied. The extensive review of the current literature demonstrates that these forms are under-researched, so this paper aims at defining and contrasting the structural patterns of EIS found in two languages. According to the criteria provided by R. Đorđević (2004), the contrastive analysis conducted here can be defined as independent, descriptive, contrastive research. The corpus analyses are conducted on the *Korpus savremenog srpskog jezika* 2013 (KSSJ 2013) and the *Corpus of Contemporary American English* (COCA). The paper provides a classification of the structural forms found in the two languages. The results demonstrate that Serbian and English have equivalent categories for expressing existence and negation, so they have equivalent EIS structural models: (1) with negative pronouns/determiners, (2) with negative spatial and temporal pronominal adverbials, and (3) with existential sentential structures. They primarily differ in that Serbian allows negative concord in this context while English generally does not allow it in order to preserve negative contexts.

Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију, Катедра за англистику
Јована Цвијића б.б., 34000 Крагујевац, Србија
jelena.josijevic@filum.kg.ac.rs

(Примљено: 1. септембра 2022;
прихваћено: 10. новембра 2022)